

С.В. Гапон, В.В. Гапон

ЕНТУЗІАСТ І ПРОФЕСІОНАЛ СВОЄЇ СПРАВИ

Природа. Рослинний світ. Охорона рослин. Ці багатогранні і змістовні поняття ми знаємо ще з дитинства. Але є особистості, для яких ці поняття невід'ємні від їхньої професії, справа життя. Це викладачі кафедри ботаніки 80-90х рр. ХХ ст. Хто ж як не вони, не жаліючи сил і часу, продовжили традиції природоохоронної роботи своїх попередників по вивченню рослинних багатств Полтавщини, виявленню рідкісних та зникаючих рослин, створенню заповідних територій та пам'яток природи. З під їхнього пера виходять друком науково-популярні публікації в пресі, звучать передачі по радіо, виступи перед населенням. А гордістю став рукопис Червоної книги Полтавщини з описом рідкісних та зникаючих рослин. Дмитро Сергійович Івашин, Ростислав Васильович Ганжа, Ольга Антонівна Стасілюнас – ось не повний перелік тих, хто це здійснював. Це гордість нашої кафедри, професіонали та ентузіасти своєї справи.

Але особливо хотілося б виділити серед них чарівну жінку – Ольгу Антонівну Стасілюнас. Чудовий ерудований викладач, мати, вихователь. Такою ми знаємо її – її учні. Згадуючи роки навчання тепер, маючи певний життєвий досвід, дивуєшся: коли вона все встигала. Ми пам'ятаємо скільки сил і енергії забирала робота заступника декана з виховної роботи: вечори, зустрічі, виставки. Лише тепер, попрацювавши, розумієш, яка за всім цим була відповідальність і праця. І дуже влучними до цієї особистості, на нашу думку, можуть бути слова К. Данькевича:

Коли я не горю,

Коли ти не гориш,

Коли він не горить,

То хто ж нам світ освітить.

Таким викладачем, який горів на роботі, сповна їй віддавався, ми і пам'ятаємо Ольгу Антонівну. За яку справу вона б не бралася, все кипіло і

доводилося до кінця. Багато сил і енергії віддавалося і загальній кафедральній справі – охороні рослинного світу. Для того, щоб охороняти, необхідно знати, що і де зростає, в якій кількості. І ось в 80-х роках ХХ ст. полтавські ботаніки своїм завданням ставлять виявлення рідкісних і зникаючих рослин, уточнення попередніх даних про них, створення нових природно-заповідних об'єктів.

Якими були ці будні? Експедиції, експедиції ... Це рідна стихія справжнього ботаніка. Можна лише дивуватися і пожаліти тих сьогоднішніх “горе-ботаніків”, які не розуміють цього. Адже вченому-флористу, природолюбу, безпосереднє спілкування з природою замінити нічого не зможе – ні література, ні гербарій. Хоча і це все надзвичайно важливе.

Ініціатором отримання держбюджетної теми була відомий ботанік, учениця прославленого знавця знаків професора Ю.М. Прокудіна – Олександра Григорівна Вовк. Завдяки її старанням та професіоналізму, при допомозі Полтавського облвиконкому була затверджена така тема, виділені певні кошти. Керівником цього проекту по вивченню рідкісних та зникаючих рослин став відомий флорист-ботанік знавець лікарських рослин – Дмитро Сергійович Івашин. А виконавцями – вчені, викладачі, студенти, вчителі і навіть учні. Це Ольга Антонівна Стасілюнас, Вовк Олександра Григорівна, Ганжа Ростислав Васильович, Буйдін Валерій Васильович та інші. Кожен з них мав свою ділянку роботи, старався її виконати як найкраще. Ольга Антонівна відповідала за організацію транспорту, так як власних автомобілів ніхто з вчених не мав. Всі експедиції необхідно було продумати, все врахувати. Адже для цього покоління вчених характерною була надзвичайна скрупульозність у роботі, відданість справі. Вони звернулися у обласний лісгосп, де їм пішли назустріч і допомагали всім, чим могли. Лісники були провідниками в експедиціях, а лісничі давали державний транспорт, позбавляючи себе заради спільної мети. Зацікавленим було і обласне аптекоуправління, керівником якого був Віктор Олександрович Куденич. Адже паралельно з вивченням рідкісних рослин Дмитро Сергійович Івашин ще займався визначенням ресурсів лікарської сировини. Робота кипіла. І тут, мабуть, найкраще розкрилася талановита риса Ольги Антонівни яка, на

нашу думку, є у неї божою іскрою – це вміння працювати із студентами, захопити їх. “Ми жили цим”, - згадує Ольга Антонівна.

Першим і найважливішим етапом роботи був збір інформації про рідкісні і зникаючі рослини, цікаві природні об’єкти. І де як не тут згодилося вміння педагога. На заняттях із студентами, під час виховних заходів, зустрічах з учнями і вчителями шкіл – скрізь встигала Ольга Антонівна зібрати цікаві відомості. А в гуртожитку неначе сам по собі утворився своєрідний студентський штаб. Спочатку переглядали хороший науковий гербарій, в якому студенти впізнавали відомі їм рослини, згадували, де вони їх бачили. І дотепер Ольга Антонівна зберігає робочі щоденники з їх повідомленнями. Опитування студентів стаціонарного і заочного відділень, збір відомостей від учнів і вчителів, впорядкування інформації. Все це вимагало колосальної сили і енергії.

Наступним етапом була перевірка одержаної інформації про рідкісні та зникаючі рослини у природі. Так розпочалися експедиційні подорожі, які не лише дали можливість перевірити зібрані дані, а і отримати нові. Де як не в природі справжній ботанік відчуває себе в своїй стихії. Навіть саме слово “ботанік” походить від слова “ботане” – трава, зелень. Серед лісу, луків, біля водойми його поле діяльності. Для полтавських ботаніків-природолюбів розпочалося “життя на колесах”. Все необхідно було перевірити, підтвердити чи спростувати одержані відомості, загербаризувати чи сфотографувати знайдені рослини, описати їх місцезнаходження. Можливо монотонна, але цікава і захоплююча робота, яка потребує часу. Де знаходили час? Під час літньої відпустки, по вихідних були в експедиційних роз’їздах. Жаль було витратити часу навіть на обіди, тому і це здійснювали в дорозі. Водії транспорту завжди дивувалися, як це можна без обіду. Під час експедицій вчених тепло зустрічали студенти та вчителі-випускники, адже були канікули, допомагали, чим могли.

Ця робота не пропала дарма. Кожен вид та його місцезнаходження описувалися і закартовувалися на мапі. Знахідка тієї чи іншої рослини була

справжньою радістю. Так, Ольга Антонівна і сьогодні згадує як знайшла плаун річний біля с. Собківка Новосанжарського р-ну, Майя Данилівна Литвинова відшукала гронянку півмісяцеву в Диканському районі, урочищі Кухарському. Кожна така знахідка була необхідною, приносила відчуття руху до реалізації поставленої мети. Координував і керував цією роботою відомий вчений-флорист – Дмитро Сергійович Івашин. Він узагальнював матеріал і визначав якого рангу буде той чи інший природоохоронний об'єкт. Так було створено рукопис Червоної книги Полтавщини, яка, на жаль, не була видана. До існуючого Реєстру природно-заповідних об'єктів [1] було додано 43 нових, затверджених рішенням Полтавського облвиконкому від 16.11. 1979 р. № 437.

Такою була одна із захоплюючих сторінок життя і діяльності полтавських ботаніків, флористів, природолюбів, які не лише любили природу, а і доклали немало зусиль для її збереження.

ЛІТЕРАТУРА

1. Реєстр заповідних об'єктів Полтавської області. – Полтава, 1979. – 28 с.